

29.6.2016

Alustavat ehdotukset sote- ja maakuntaudistuksen lainsäädännöksi

TIIVISTELMÄT LAKILUONNOSTEN KESKEISISTÄ ASIOISTA

Maakuntien perustaminen ja tehtävät

Maakuntalaki luo edellytykset maakunnan itsehallinnolle ja asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksille maakunnassa. Maakuntalaissa säädetään muun muassa maakunnan tehtävistä, hallintorakenteesta, johtamisesta, taloudenhoidosta ja päätöksenteosta.

- Lakiluonnoksen mukaan maakunta on julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto. Suomen 18 uuden maakunnan toiminta käynnistyy 1.1.2019.
- Maakunnille siirtyy tehtäviä ELY-keskuksista, TE-toimistoista, aluehallintovirastoista, maakuntien liitoista ja kunnista. (Ks. Hallintomalli.)
- Tehtävien hoidosta vastuussa oleva maakunta vastaa esityksen mukaan asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta. Maakunta vastaa myös siitä, että asukkaat saavat palvelut yhdenvertaisesti.
- Maakunta määrittelee palvelujen tarpeen, määrän ja laadun sekä niiden tuottamistavan. Ehdotuksen mukaan se vastaisi myös palvelujen tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä viranomaiselle kuuluvasta toimivallan käytöstä.
- Maakunta voi tuottaa palvelut itse tai yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muulta palvelun tuottajalta, ellei laissa toisin säädetä.
- Maakunta rahoittaa sille kuuluvien tehtävien hoidon ja palvelut itse, vaikka palvelujen järjestämisvastuu olisi toisella maakunnalla tai palvelun tuottaisi muu tuottaja.
- Maakunta voi antaa julkisen hallintotehtävän muulle kuin viranomaiselle vain, jos siitä lailla erikseen säädetään.
- Lakiluonnoksen mukaan maakunnalla on maakuntavaltuusto, maakuntahallitus ja tarkastuslautakunta. Muut toimielimet ovat maakunnan päätettävissä.
- Maakunnan julkisesta palvelutuotannosta vastaa maakunnan palvelulaitos laissa erikseen säädetyissä tehtävissä, kuten sosiaali- ja terveyspalveluissa ja pelastustoimessa. Palvelulaitos on erillinen julkisoikeudellinen laitos, jota johtaa johtaja ja hallitus. Laitoksen palveluksessa on myös viranhaltijoita. Palvelulaitosta koskeva valmistelu on kesken.
- Päätöksenteko oikeusharkintaa edellyttävissä lupa-, ilmoitus- ja valvonta-asioissa sekä yksilöön kohdistuvissa asioissa, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon asioissa, säädetään maakunnan ja palvelulaitoksen viranhaltijoiden tehtäväksi.

Maakuntajako

- Suomen maakuntien määrästä ja kuntien sijoittumisesta maakuntiin säädetään uudistuksen voimaanpanolaissa.
- Valtioneuvosto voi päättää muutoksista maakuntajakoon maakuntajakolaissa määriteltyjen kriteerien perusteella.
- Selvitys maakuntien yhdistymisestä (maakuntajakoselvitys) voi käynnistyä maakuntien tai kuntien oman esityksen lisäksi myös arviointimenettelyn perusteella.

Hallintomalli

Sote- ja maakuntauudistus vähentää merkittävästi erilaisten hallinnollisten organisaatioiden määrää, kun noin 190 kuntien välistä tai muuta organisaatiota korvautuu 18 maakunnalla.

Uudessa kolmetasoisessa hallinnossa on:

1. **kunta** paikallisia tehtäviä varten, paikallisen osallistumisen ja vaikuttamisen yhteisönä sekä väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä varten.
2. **maakunta** sote-palveluiden järjestämistä ja muita alueellisia tehtäviä varten sekä niihin liittyvän osallistumisen ja vaikuttamisen yhteisönä.
3. **valtio** valtakunnallisia tehtäviä varten sekä perusoikeuksien, oikeusvaltion ja yleisen turvallisuuden turvaamista varten.

Kaikilla näillä tasoilla hallinnon toiminnasta ja taloudesta päättävät ja ovat vastuussa vaaleilla valitut ylimmät päättäjät.

Maakuntalakiluonnoksen mukaan maakunta on julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto. Suomen 18 uuden maakunnan toiminta käynnistyy 1.1.2019.

Maakunnan tehtävät ovat:

- sosiaali- ja terveydenhuolto
- pelastustoimi ja ympäristöterveydenhuolto
- maaseudun kehittäminen ja maatalouden edistäminen
- rahoittaminen ja viljelijätukeen liittyvät tehtävät
- elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittäminen ja rahoittaminen
- eräät liikenteen suunnittelu- ja rahoitustehtävät
- alueiden käytön ohjaus ja suunnittelu
- maakunnallisen identiteetin ja kulttuurin edistäminen
- lain perusteella annettavat muut alueelliset palvelut.

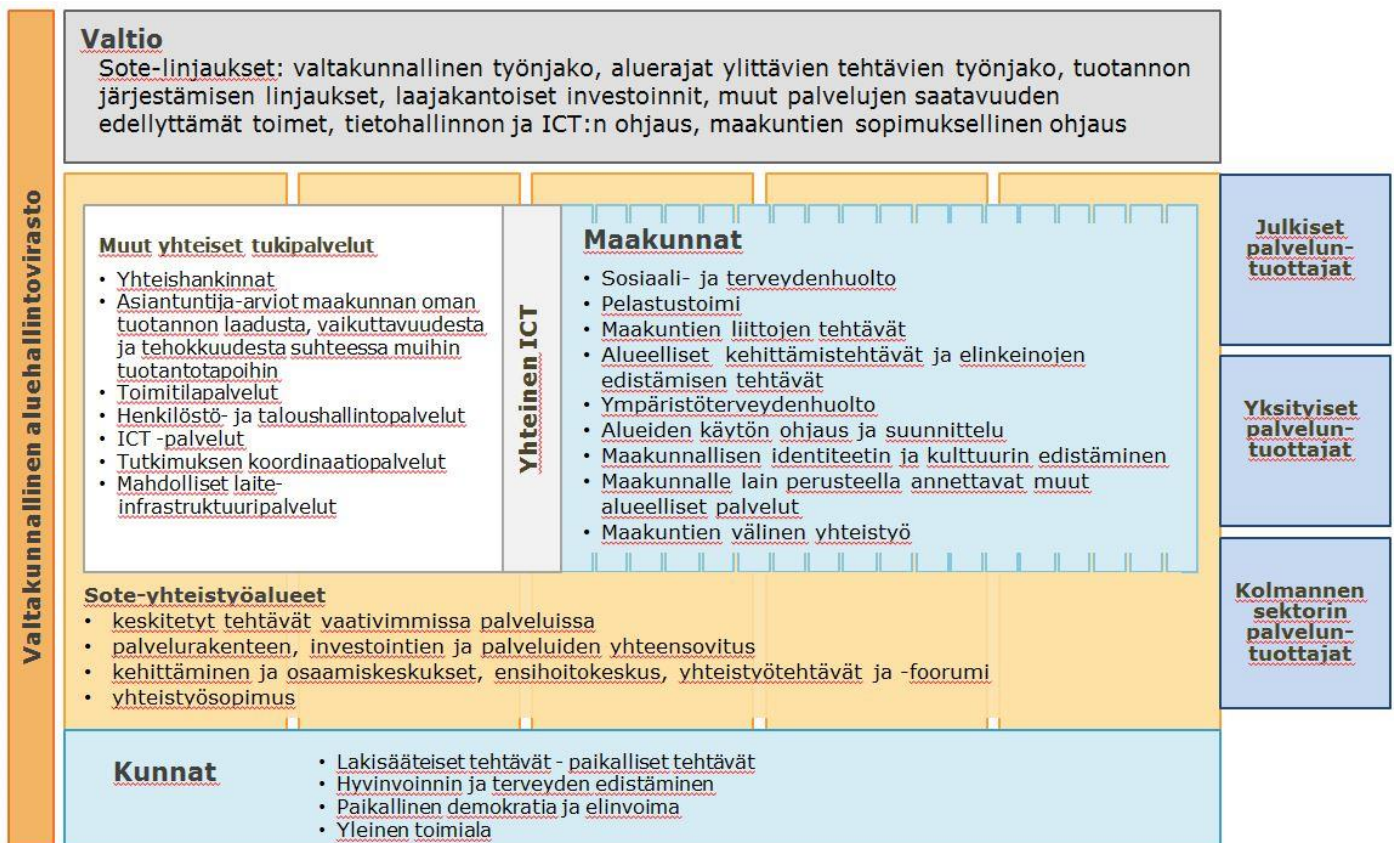
Tässä vaiheessa maakunnan tehtävistä määritetään vain sosiaali- ja terveydenhuollon osuus. Maakunnan muista tehtävistä säädetään myöhemmin osana maakuntauudistusta.

- Lakiluonnoksen mukaan maakunnille perustetaan yhteisiä valtakunnallisia palvelukeskuksia, joihin kootaan maakuntien tarvitsemia tukipalveluita. Palvelukeskukset tuottavat tukipalveluita kaikille maakunnille (mm. hankinta, toimitilapalvelut, ICT sekä henkilöstö- ja hallintopalvelut). Lisäksi maakunnat voivat perustaa kuntien tai joidenkin muiden julkisen sektorin yhteistyökumppanien kanssa yhteisiä tukipalveluja. (Ks. Palvelukeskukset.)
- Maakunnan julkisesta palvelutuotannosta vastaa maakunnan palvelulaitos laissa erikseen säädetyissä tehtävissä, kuten sosiaali- ja terveystalouksissa ja

pelastustoimessa. Palvelulaitos on erillinen julkisoikeudellinen laitos, jota johtaa johtaja ja hallitus. Laitoksen palveluksessa on myös viranhaltijoita. Palvelulaitoksia koskeva valmistelu on kesken.

- Maakunnilla on viisi yhteistyöaluetta. Ne ovat sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista ja yhteistyötä varten. Jokaisella yhteistyöalueella on yliopistollinen sairaalayksikkö ja sosiaalihuollon erityispalveluita.
- Yhteistyöalueisiin kuuluvat maakunnat säädetään valtioneuvoston asetuksella. Yliopistollista sairaalaa ylläpitävät Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakunnat.
- Yhteistyöalueelle laaditaan maakuntien yhteistyösopimus, jolla sovitetaan yhteen alueen sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakunnat hoitavat yhteistyösopimuksen laatimisen edellyttämät hallintotehtävät.

Maakuntien tehtävät ja uusi sote-rakenne 1.1.2019

Lakiluonnokset:

Luonnos sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaiksi
Luonnos maakuntalaiksi
Luonnos maakuntajakolaiksi

Asiantuntijat:

Ylijohtaja Päivi Laajala, VM, p. 0295 530 026 (maakuntalaki) (29.–1.7., 8.8. alkaen, 2.7.–7.8. puhelimitse)
Hallitusneuvos Ilkka Turunen, VM, p. 0295 530 097 (maakuntalaki) (29.6.–1.7., 8.8. alkaen)
Lainsäädäntöneuvos Eeva Mäenpää, VM, p. 0295 530 266 (maakuntalaki, maakuntajakolaki) (29.6.–8.7., 15.8. alkaen)
Finanssineuvos Teemu Eriksson, VM, p. 0295 530 177 (maakuntajako) (18.7. alkaen)
Hallitusneuvos Auli Valli-Lintu, VM, p. 0295 530 079 (29.–30.6. ja 1.8. alkaen)

Palvelukeskukset

Lakiluonnosten mukaan maakunnille perustetaan yhteisiä valtakunnallisia palvelukeskuksia, joihin keskitetään maakuntien tarvitsemia tukipalveluja. Lisäksi maakunnat voivat perustaa kuntien tai muiden julkisen sektorin yhteistyökumppanien kanssa yhteisiä tukipalveluja.

Palvelukeskuksen perustamisen tavoitteena on luoda säästöjä sekä tarjota parasta osaamista kaikkien maakuntien käyttöön ja siten varmistaa tasainen tukipalveluiden laatu kaikissa maakunnissa.

Palvelukeskuksia koskeva valmistelu on kesken.

Maakuntien valtakunnallisesti organisoituja tukipalveluita ovat:

1. yhteishankintojen palvelukeskus (sopimus- ja kilpailutusasiat)

Yhteishankintojen palvelukeskus toimii maakuntien valtakunnallisena yhteishankintayksikkönä. Sen tehtävä on toimia ammattimaisena julkisten hankintojen kilpailuttajana, sopimusten toteuttajana ja ylläpitäjänä sekä yhteisenä maakuntien hankintatoimen kehittäjänä ja hankinta-asiantuntijana. Yhteishankintayksikkö yhdistää hankintavolyymeja skaalaetujen ja säästöjen saamiseksi, edistää kilpailua avoimilla ja laajaa markkinapotentiaalia hyödyntävillä kilpailutuksilla sekä toteuttaa hankintoja tehostavia ratkaisuja.

2. toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskus

Yhteinen toimitilapalveluja tuottava kiinteistöyhtiö takaa toimintaa tukevat tilat, toimivan palveluverkon ja hyvän tilojen käyttöasteen. Toimitilapalveluilla on osaaminen erityiskiinteistöjen suunnitteluun, rahoitukseen ja investointeihin siten, että tilat tukevat toimintaa ja ottavat huomioon tulevaisuuden tarpeet, kuten uuden hoitoteknologian ja digitalisaation.

3. tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskus (ICT-palvelukeskus)

Kansallinen ICT-palvelukeskus tuottaa tietohallinto-, tietojärjestelmä- ja tietotekniikkapalveluita maakunnille ja valtion viranomaisille. Se voi tuottaa palveluita omilla resursseillaan tai hankkia palveluita ulkoisilta toimittajilta. Palvelukeskuksen perustamisesta ja sen tuottamista palveluista valmistuu syyskuussa 2016 erillinen

selvitys. Uusien sähköisten palveluiden suunnittelu ja toteutus edellyttää määrätietoista tietohallinnon ohjausta sekä maakuntien ja valtion välistä yhteistyötä toiminnan kehittämisessä. ICT-palveluiden tuottamisessa ja digitalisaation toimeenpanossa otetaan erityisesti huomioon siirtymäkauden suunnittelu: toiminnan jatkuvuus varmistetaan, mutta samalla kehitetään uusia palveluja. ICT-palvelukeskuksen tehtävistä säädetään myöhemmin asetuksella.

4. talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus

Valtakunnallinen talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus tuottaa maakunnille yhtenäiset taloushallinnon, maksuliikenteen ja kirjanpidon sekä henkilöstö- ja palkkahallinnon asiantuntija- ja tukipalvelut. Palvelukeskuksen ydin on toiminnallinen tehokkuus ja henkilöstön vahva asiantuntemus. Palvelukeskus toimii alueellisesti useammassa toimipisteessä. Palvelukeskus toimii myös maakuntien yhteisenä palvelukonseptien kehittäjänä ja uudistajana sekä järjestelmäympäristön ylläpitäjänä yhdessä muiden palvelukeskusten kanssa.

- Palvelukeskukset tuottavat mainittuja tukipalveluita maakunnille. Palvelukeskukset eivät tuota palveluita maakuntien markkinoilla toimiville tuotantoyhtiöille tai valinnanvapauden piirissä oleville yksityisen sektorin toimijoille.
- Palvelukeskukset voivat tuottaa palveluita itse tai hankkia niitä ulkoisilta palveluntarjoajilta kilpailuttamalla julkisista hankinnoista olevan lainsäädännön puitteissa.
- Lisäksi arvioidaan mahdollisten yhteisten tukipalvelujen organisointia näillä osa-alueilla: 1) asiantuntija-arviot maakunnan oman tuotannon laadusta, vaikuttavuudesta ja tehokkuudesta suhteessa muihin tuotantotapoihin, 2) tutkimuksen koordinaatiopalvelut sekä 3) laite- ja infrastruktuuripalvelut.

Lakiluonnokset:

Luonnos voimaannolaksi

Luonnos maakuntalaiksi

Luonnos sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaiksi

Asiantuntijat:

Hallinto- ja kehitysjohtaja Helena Tarkka, VM, p. 0295 530 141 (tilapalvelut) (29.6.–1.7., 1.8. alkaen)

Tietohallintoneuvos Maritta Korhonen, STM, p. 0295 163 344 (ICT-palvelut) (4.7. alkaen)

Budjettineuvos Tomi Hytönen, VM, p. 0295 530 279 (yhteishankintapalvelut) (4.-15.7. ja 8.8. alkaen)

Valtion työmarkkinajohtaja Juha Sarkio, VM, p. 0295 530 031 (henkilöstö- ja taloushallintopalvelut) (29.6.–30.6., 8.8. alkaen)

Osallistuminen ja demokratia maakunnassa

Maakunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on ehdotuksen mukaan oikeus osallistua ja vaikuttaa maakunnan toimintaan. Maakuntien ylin päätösvalta on maakuntavaltuustolla ja maakuntahallituksella. Maakuntavaltuuston tehtävä on pitää huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista.

Maakuntavaltuusto

- Maakunnan toiminnasta ja taloudesta vastaa maakuntavaltuusto, joka käyttää maakunnassa ylintä päätösvaltaa.
- Maakuntavaltuusto valitaan maakuntavaaleissa neljäksi vuodeksi kerrallaan.
- Maakunnan toimintaa johdetaan maakuntavaltuuston hyväksymän maakuntastrategian mukaisesti.
- Maakunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta johtaa maakuntahallitus.
- Maakuntavaltuuston valitsema maakuntajohtaja johtaa maakuntahallituksen alaisena maakunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.

Maakuntavaalit ja asukkaiden osallistuminen

- Ehdotuksen mukaan ensimmäiset maakuntavaalit toimitetaan vuoden 2018 presidentinvaalin yhteydessä. Vaalipäivä on sunnuntai 28.1.2018. Maakuntavaaleista säädetään vaalilaissa.
- Vuonna 2021 ja siitä eteenpäin maakuntavaalit toimitetaan huhtikuussa samanaikaisesti kuntavaalien kanssa.
- Kukin maakunta on vaaleissa yhtenä vaalipiirinä. Uudeksi vaaliviranomaiseksi perustetaan maakuntavaalilautakunnat.
- Maakuntavaalit toimitetaan välittöminä, salaisina ja suhteellisina.
- Maakuntavaaleissa kaikilla äänioikeutetuilla on yhtäläinen äänioikeus.
- Valtuutettujen lukumäärästä päättää maakuntavaltuusto. Valtuutettujen määrään vaikuttaa maakunnan asukasluku siten, että valtuutettuja on vähintään 59 ja enintään 99.
- Vaalirahoituksen raja on ehdotuksen mukaan maakuntavaaleissa sama kuin eduskuntavaaleissa. Maakuntavaalien ehdokas ei saa ottaa vastaan tukea samalta tukijalta enempää kuin 6000 euroa.
- Maakunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjällä on oikeus osallistua ja vaikuttaa maakunnan toimintaan muun muassa osallistumalla keskustelu- ja kuulemistilaisuuksiin, asukasraateihin, maakunnan toimielimiin sekä osallistumalla palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen.
- Maakuntavaltuuston tehtävänä on vastata siitä, että asukkailla on käytössään monipuolisia ja vaikuttavia osallistumisen mahdollisuuksia. Maakuntastrategiassa on otettava huomioon ja täsmennettävä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia.
- Asukkaalla on myös aloiteoikeus maakunnan toimintaa koskevissa asioissa.
- Maakuntavaltuusto voi päättää, että maakunnalle kuuluvasta asiasta järjestetään koko maakunnan alueella neuvoo-antava kansanäänestys.
- Aloitteen kansanäänestyksen toteuttamisesta voi ehdotuksen mukaan tehdä vähintään 3 % maakunnan 15 vuotta täyttäneistä asukkaista.

Lakiluonnokset:

Luonnos maakuntalaiksi

Luonnos vaalilain muuttamisesta

Luonnos maakuntajakolaiksi

Luonnos puoluelain muuttamisesta

Lakiluonnos neuvoo-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetun lain muuttamisesta

Lakiluonnos maakuntalain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaantulusta

Asiantuntijat:

Ylijohtaja Päivi Laajala, VM, p. 0295 530 026 (maakuntalaki) (29.-1.7., 8.8. alkaen, 2.7.-7.8. puhelimitse)

Hallitusneuvos Ilkka Turunen, VM, p. 0295 530 097 (maakuntalaki) (29.6.-1.7., 8.8.alkaen)

Lainsäädäntöneuvos Eeva Mäenpää, VM, p. 0295 530 266 (maakuntalaki, maakuntajakolaki) (29.6.-8.7., 15.8. alkaen)

Finanssineuvos Teemu Eriksson, p. 0295 530 177, VM (maakuntajako) (18.7.alkaen)

Neuvotteleva virkamies Inga Nyholm, VM, p. 0295 530 042 (demokratia ja osallisuus, maakuntavaalit) (29.6.-1.7., 18.7.-22.7. ja 11.8. alkaen)

Vaali johtaja Arto Jääskeläinen, OM, p. 0295 150 128 (maakuntavaalit ja vaalilaki) (1.8.alkaen)

Kielelliset oikeudet

Sote-uudistuksen uudessa palvelurakenteessa turvataan ihmisten kielelliset oikeudet. Asiakkaalla ja potilaalla on oikeus käyttää kansalliskieliä, eli suomen tai ruotsin kieltä, tulla kuulluksi ja saada asiakirjat hallintoasioissa suomeksi tai ruotsiksi. Kielellisistä oikeuksista säädetään nykyisessä kielilaissa, saamen kielilaissa ja viittomakielilaissa sekä valmisteilla olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa.

- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut järjestetään molemmilla kansalliskielillä eli sekä suomeksi että ruotsiksi jos maakunta koostuu erikielisistä tai kaksikielisistä kunnista.
- Jos kaikki maakuntaan kuuluvat kunnat ovat yksikielisiä, järjestetään palvelut ja niihin liittyvä hallinto alueen kuntien kielellä.
- Kielilain mukaan viranomaisen on oma-aloitteisesti huolehdittava siitä että henkilön kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Kun palveluja järjestetään, toiminta on suunniteltava niin että kielilakia noudatetaan.
- Oikeus saamen kielen käyttöön viranomaisissa koskee lähinnä saamelaisten kotiseutualueetta. Kotiseutualueeseen kuuluvat Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä osa Sodankylän alueesta. Oikeudet ovat valtakunnallisia esimerkiksi Kelan osalta.
- Asiakkaan ja potilaan osallistuminen on turvattava myös tilanteissa, joissa asiakkaalla tai potilaalla ja henkilöstöllä ei ole yhteistä kieltä tai henkilö ei aisti- tai puhevamman tai muun syyn vuoksi voi tulla ymmärretyksi. Tällaisia kieliryhmiä ovat suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli. Tilanteissa, joissa asiakkaalla tai potilaalla ja henkilöstöllä ei ole yhteistä kieltä on huolehdittava siitä, että henkilö saa riittävän käsityksen asiastaan ja sen merkityksestä ja että henkilö voi ilmaista mielipiteensä. Jos tulkkia ei ole mahdollista saada paikalle, ymmärtämisestä on huolehdittava muilla tavoin.
- Pohjoismaiden kansalaisilla on oikeus käyttää omaa kieltään, suomen, islannin, norjan, ruotsin tai tanskan kieltä. Alueen on tällöin mahdollisuuksien mukaan huolehdittava siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset saavat tarvittavan tulkkaus- ja käännösavun. Pohjoismaiden kansalaisten oikeus käyttää omaa äidinkieltään perustuu Pohjoismaiden sosiaalipalvelusopimukseen.
- Myös muita kieliä puhuvien, kuten ulkomaalaisten tarve saada käyttää omaa kieltään otetaan huomioon.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien maakuntien on tehtävä yhteistyösopimus sosiaali- ja terveydenhuollon alueelliseksi yhteensovittamiseksi. Sopimuksessa on sovittava toimenpiteet myös kielellisten oikeuksien varmistamiseksi.

- Valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi lainsäädäntöä täydentävät strategiset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi. Tavoitteissa on määriteltävä myös tavoitteet ja kielellisten oikeuksien turvaamiseksi.

Lait:

Kielilaki (423/2003)

Saamen kielilaki (1086/2003)

Viittomakielilaki (359/2015)

Lakiluonnos:

Luonnos laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä

Asiantuntijat:

Hallitusneuvos Pekka Järvinen, STM, p. 0295 163 367 (4.7.alkaen)

Sosiaalineuvos Viveca Arrhenius, STM, p. 0295 163 286 (1.8. alkaen)

Maakuntien rahoitus

Maakuntien rahoituslailla on tarkoitus säätää valtion rahoituksesta maakunnille. Tavoitteena on luoda rahoitusjärjestelmä, jossa maakunnat selviävät niille lain mukaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta.

Maakunnilla ei ole verotusoikeutta uudistuksen voimaantullessa, joten niiden tulonlähteinä ovat valtion rahoitus sekä asiakas- ja käyttömaksut. Maakunnilla ei ole myöskään muita merkittäviä tulonlähteitä. Valtio voi tarvittaessa myöntää maakunnan maksuvalmiusongelmiin lyhytaikaista lainaa tai valtiontakauksia.

Maakuntien nettokustannukset ovat vuoden 2016 tasossa noin 17,67 miljardia euroa. Näistä noin 17,25 miljardia euroa muodostuvat sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista ja noin 420 miljoonaa euroa muodostuvat pelastustoimen kustannuksista. Maakuntien väliset erot ja rahoitustarpeet huomioidaan valtion rahoituksessa ja näin varmistetaan kunkin maakunnan riittävät edellytykset järjestää palveluja asukkailleen.

- Maakunta päättää itsenäisesti rahoituksensa käytöstä.
- Valtio kohdentaa rahoitusta maakunnille 10 % asukasmäärän perusteella ja 90 % maakunnan asukkaiden palvelutarpeiden perusteella.
- Sosiaali- ja terveystarpeiden rahoitukseen vaikuttavat maakunnan asukasmäärän lisäksi asukkaiden ikärakenne, terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarpeet, asukastiheys ja vieraskielisten henkilöiden määrä maakunnassa.
- Maakunnat saavat valtion rahoitusta myös asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.
- Valtion rahoituksessa otetaan huomioon mahdolliset maakunnan tehtäviin tulevat lainsäädännöstä johtuvat muutokset.
- Maakunnille kohdennettavaa valtion rahoitusta tarkistetaan vuosittain toteutuneiden kustannusten ja arvioidun kustannustason muutoksen osalta sekä huomioimalla toteutuneet asiakas- ja käyttömaksutulot. Lisäksi valtion rahoituksen kohdentamisperusteita arvioidaan vähintään neljän vuoden välein.
- Valtioneuvosto voi erikseen päättää toimista, jos maakunnalla ilmenee äkillisiä ja tilapäisiä maksuvalmiusongelmia.

- Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa valtion rahoituksen maakunnille kuukausittain ilman erillistä hakemusta.
- Valtion rahoitukselle säädetään siirtymäaika, joka koskee vuosia 2019–2023. Siirtymäajalla siirrytään asteittain sosiaali- ja terveydenhuollon menoperusteisesta rahoituksesta tarveperusteiseen rahoitukseen.

Maakuntien rahoituslaki on vielä keskeneräinen. Lakiesitystä täydennetään, kun maakuntien muiden kuin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien siirtoa koskeva valmistelu etenee.

Asiantuntijat:

Budjettineuvos Jouko Narikka, VM, p. 0295 539 917 (1.8. alkaen)

Neuvotteleva virkamies Tanja Rantanen, VM, p. 0295 530 338 (1.8.alkaen)

Kustannusten kasvun hidastaminen

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman yhtenä tavoitteena on vahvistaa julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä.

- Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteena on hillitä kustannusten kasvua 3 miljardilla eurolla. Tavoitteena on hidastaa sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvua noin 1,5 prosenttiyksiköllä vuodessa vuosina 2020–2029.
- Sosiaali- ja terveysministeriön peruslaskelmassa sote-menot kasvaisivat vuosina 2020–2029 nimellisesti noin 4,5 prosenttia vuodessa. Säästötavoitteen saavuttaminen edellyttäisi sote-menojen kasvun hillitsemistä alle kolmeen prosenttiin vuosien 2020–2029 ajaksi.
- Sote-menojen kasvua voidaan hillitä mm. tehostamalla toimintaa, ottamalla käyttöön parhaat toimintamallit, vähentämällä palveluntarvetta hoitamalla oikea-aikaisesti ja ennaltaehkäisemällä sairauksia sekä tukemalla terveyden ja toimintakyvyn ylläpitoa, korottamalla asiakasmaksuja tai viime kädessä rajaamalla palveluntarjontaa siten, että yksilön oikeus tarpeelliseen hoitoon kuitenkin turvataan.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tukee osaltaan tavoitteeseen pääsyä. Tämä voi toteutua vain, jos maakunnat ja sote-palvelujen tuottajat ottavat aktiivisesti käyttöön kustannusvaikuttaviksi tiedetyt toimet.
- Säästötavoite on erittäin kunnianhimoinen ja edellyttää, että koko uudistus viritetään säästöjen näkökulmasta oikein.

Lakiluonnokset:

Luonnos maakuntien rahoituslaiksi

Asiantuntijat:

Finanssisihteeri Ilari Ahola, VM, p. 0295 530 408 (1.8. alkaen)

Neuvotteleva virkamies Marja Paavonen, VM, p.0295 530 187 (29.6.-30.6. ja 1.8. alkaen)

Kunnallisen eläkejärjestelmän rahoitus

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus vaikuttaa myös kunnallisen eläkejärjestelmän rahoitukseen. Kunnalliseen eläkejärjestelmään esitetään muutoksia, joilla katetaan kunnallisen eläkejärjestelmän rahoitus jatkossakin.

- Kuntien ja valtion palveluksesta maakuntiin siirtyvät henkilöt tulevat kunnallisen eläkejärjestelmän piiriin.
- Jatkossa kunnallisessa eläkejärjestelmässä työnantajan eläkemaksu koostuu kolmesta osasta: palkkaperusteisesta eläkemaksusta, työkyvyttömyyseläkemaksusta ja tasausmaksusta. Tasausmaksu korvaa nykyisen eläkemenoperusteisen maksun. Maksun on tarkoitus kattaa kunnallisen eläkejärjestelmän ne kustannukset, jotka ovat yksityisen työeläkejärjestelmän kustannuksia korkeammat. Korkeammat kustannukset johtuvat muun muassa henkilöstön naisvaltaisuudesta, ikärakenteesta sekä vanhan henkilöstön lisäeläketurvasta.
- Tasausmaksua maksavat vain kunnat ja maakunnat, mutta eivät yhtiöt. Tasausmaksu pysyy maakunnilla ja kunnilla aivan samana riippumatta siitä, järjestävätkö ne palvelut itse, yhtiöittämällä tai ostopalveluina.
- Kuntien kesken tasausmaksu määräytyy verorahoituksen suhteessa.
- Maakuntien kesken tasausmaksu jaetaan niiden valtionrahoituksen suhteessa. Käytännössä valtio vastaa maakuntien henkilöstöstä aiheutuvista kustannuksista.
- Valtiovarainministeriö vahvistaa tasausmaksun kokonaismäärän Kevan esityksestä.

Lakiluonnos:

Luonnos Kevasta annetun lain muuttamisesta

Asiantuntija:

Johtaja Heli Backman, STM, p. 0295 163 179 (29.6.-14.7. ja 8.8. alkaen)

Verotus

Sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirtyvät kunnilta maakunnille. Kuntien tuloja on lakiehdotuksen mukaan tarkoitus alentaa kunnilta maakunnille siirtyvien tehtävien kustannuksia vastaavasti. Kunnallisveron ja yhteisöveron tuottoa alennetaan. Vastaavasti valtion verotusta kiristetään, koska valtio rahoittaa maakuntien tehtävät. Uudistus toteutetaan hallituksen linjauksen mukaisesti siten, että työn verotus ei kiristy eikä kokonaisveroaste nouse.

Kuntien verotulojen alentaminen

- Lakiehdotuksen mukaan kunnallisveron tuottoa alennetaan noin 11 340 miljoonalla eurolla.
- Kaikkien kuntien kunnallisveroprosentteja alennetaan saman verran vuonna 2019.
- Tämän hetken arvion mukaan kunnallisveroprosentteja alennetaan 12,3 prosenttiyksiköllä.
- Kunnallisveroprosenttien muutoksia rajoitetaan myös vuosina 2020 ja 2021.

- Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennetaan 500 milj. eurolla.
- Ilman tätä muutosta yhteisöveron osuus kuntien tuloista kasvaa liikaa, kun kuntien tulot alenevat nykyisestä.
- Yhteisöveron tuotto saattaa vaihdella voimakkaastikin talouden suhdanteiden mukana, eikä yhteisövero sen vuoksi sovellu hyvin kuntien menojen rahoituslähteeksi. Toisaalta kuntien saama osuus yhteisöveron tuotosta kannustaa kuntia edistämään elinkeinotoimintaa ja työllisyyttä omalla alueellaan.

Valtion verotulojen kasvattaminen

- Valtion verotusta kiristetään lähtökohtaisesti saman verran kuin kuntien verotuloja alennetaan.
- Kiristys toteutetaan nykyisen verojärjestelmän parametreja muuttamalla (ns. asteikkomalli).
- Merkittävin muutos on se, että valtion tuloveroasteikko alkaa nykyistä selvästi alemmalta tulotasolta ja siihen tulee enemmän portaita.
- Lisäksi muutetaan mm. työtulovähennystä, perusvähennystä sekä kunnallisverotuksen ja valtionverotuksen eläketulovähennyksiä.
- Valtion osuutta yhteisöveron tuotosta kasvatetaan 500 miljoonalla eurolla.

Vaikutukset verovelvollisille

- Uudistus toteutetaan siten, että sillä on mahdollisimman vähän vaikutuksia verovelvollisten verotuksen tasoon.
- Kunnallisverotusta kevennetään lähtökohtaisesti saman verran kuin valtion verotusta kiristetään. Uudistuksen jälkeen verovelvolliset maksavat vähemmän kunnallisveroa ja enemmän valtionveroa kuin nykyisin, mutta kokonaisuutena verotuksen taso pysyy lähes ennallaan. Hyvin pienet muutokset verotuksen tasossa ovat kuitenkin mahdollisia.
- Lopullisen valmistelun yhteydessä veroparametrit määritetään siten, ettei työn verotuksen kiristymiä tapahdu lainkaan.

Muut asiat

- Omaisuuden siirtojen osalta tuloverotuksessa ja varainsiirtoverotuksessa ei synny veroseuraamuksia kuntayhtymien varojen siirtyessä voimaanpanolaisissa tarkoitetulla tavalla maakunnille ja edelleen valtakunnalliselle osakeyhtiölle.
- Arvonlisäverotusta koskevat säännökset valmistellaan erikseen ja niistä annetaan hallituksen esitys myöhemmin.

Laskelmat on tehty vuoden 2016 tasolle korotetulla vuoden 2014 pohja-aineistolla ja vuoden 2016 veroperustein. Laskelmia päivitetään valmistelun edetessä ja vuonna 2018 ennen uudistuksen voimaantuloa veroparametrit päivitetään uusimpia käytettävissä olevia veropohjatietoja ja veroperusteita käyttäen.

Lakiluonnokset:

Luonnos vuoden 2019 tuloveroasteikkolaiksi

Luonnos tuloverolain muuttamisesta

Luonnos verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Luonnos verontilityslain 12 §:n muuttamisesta

Luonnos verohallinnosta annetun lain 30 §:n muuttamisesta

Asiantuntijat:

Osastopäällikkö ylijohtaja Terhi Järvikare, VM, p. 0295 530 113 (29.6.-1.7. ja 13.8. alkaen)

Hallitusneuvos Panu Pykönen, VM, 0295 530 225 (1.8. alkaen)

Kuntien rahoitus ja peruspalvelujen valtionosuudet

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden kuntien tehtävien siirrolla maakunnille on merkittäviä vaikutuksia koko kuntakenttään mutta erityisesti yksittäisten kuntien talouteen. Maakunnille siirtyvien tehtävien kustannukset poistuvat kuntien taloudesta vuodesta 2019 lähtien. Samalla kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää on uudistettava. Uuden järjestelmän tehtävä on turvata riittävä rahoitus kunnille jäljelle jääviin tehtäviin sekä ensivaiheessa tasata uudistuksesta johtuvia suuria vaikutuksia. Tämän tasauskuorman purkamista tullaan jatkamaan myös seuraavassa valtionosuusuudistuksessa.

Rahoituksen siirron toteuttamisessa otetaan huomioon sekä kunnan asukkaan että kunnan hallinnon ja talouden näkökulmat. Asukasta suojellaan verotuksen kiristymiseltä. Lisäksi sekä asukasta että kuntaa suojellaan turvaamalla riittävä rahoitus kuntien jäljelle jääviin tehtäviin. Tämän kokonaisuuden hallinta johtaa uudistuksen voimaantullessa ja sen jälkeisinä vuosina valtionosuusjärjestelmän osalta voimakkaisiin tasaustarpeisiin.

Valtionosuusjärjestelmää koskeva laki on vielä keskeneräinen.

Rahoituksen siirron toteuttaminen kunnilta maakunnille (valtiolle)

- Maakunnille siirtyvien tehtävien kustannukset (arvio 17,7 mrd. euroa vuoden 2016 tasossa) poistuvat kuntien taloudesta vuodesta 2019 lähtien. Maakunnille siirtyvien tehtävien kustannuksissa on eri kuntien välillä suuria eroja, kuten myös kunnille uudistuksen jälkeen jäävissä kustannuksissa.
- Siirtyviä kustannuksia vastaava määrä kuntatalouden tuloja siirretään maakuntien rahoitukseen, jotta verotus ei kiristyisi tai julkisen talouden menotaso nousisi.
- Tulojen vähentäminen tapahtuu alentamalla sekä kuntien valtionosuuksia (5,9 mrd. euroa) että verotuloja (11,8 mrd. euroa).
- Valtionosuuksien alentaminen toteutetaan arvioimalla sosiaali- ja terveystalouden osuus laskennallisista valtionosuuksista. Samassa suhteessa siirretään maakunnille valtionosuusjärjestelmän lisäosia ja verotulomenetysten kompensatioita.
- Verotulojen alentaminen toteutetaan pääsääntöisesti kunnallisveroa alentamalla (11,3 mrd. euroa). Tämä tehdään niin, että kaikkien kuntien tuloveroprosentteja alennetaan voimaantulovuonna 12,30 prosenttiyksiköllä uudistusta edeltävän vuoden tasosta.

Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennetaan 0,5 mrd. euroa vuoden 2016 tasossa.

- Kunnallisveroprosentin alentamisella on merkittävä vaikutus verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasaukseen. Tulojen tasaus ei enää toimi nykyjärjestelmän pohjalta.
- Tulojen siirron seurauksena kuntatalouden tulorakenne muuttuu. Kunnallisvero on tason laskusta huolimatta edelleen merkittävin tulonlähde kunnille. Kiinteistöveron suhteellinen osuus kuntien tulonlähteenä nousee. Valtionosuuksien suhteellinen osuus kuntien tulonlähteenä alenee hieman.
- Kustannusten ja tulojen siirron yhteisvaikutukset aiheuttavat suuria eroja kuntien välille: osa hyötyy, osa menettää. Näiden muutosten kohtuullistamiseksi kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä on uudistettava. Muutoksen suuruudesta johtuen valtionosuusjärjestelmän uudistus on tehtävä monessa osassa.
- Maakunnille siirtyvien tehtävien kustannukset ja siirrettävät tulot määritetään mahdollisimman lähellä uuden järjestelmän voimaantuloa olevien tilastotietojen perusteella.
- Hallituksen esitysluonnoksessa käytössä on ollut vasta arviotieto vuoden 2016 (perustuu vuoden 2014 kustannuksiin) kustannuksista ja tuloista. Voimaantulovuotta koskevassa siirrossa käytetään vuosien 2015 ja 2016 keskiarvotietoa, jotka arvioidaan vuoden 2018 tasoon. Kun tilastot vuoden 2018 todellisista kustannuksista ovat saatavilla, arviotietoon perustuneet siirtyvät kustannukset oikaistaan näiden mukaisiksi.

Valtionosuusjärjestelmän uudistus

- Uudistuksen peruslähdekohtana on turvata kunnille riittävä rahoitus, jotta ne selviytyvät vastuulleen jäävien tehtävien järjestämisestä.
- Toinen lähtökohta on, että voimakkaista tasaustarpeista huolimatta kuntien valtionosuusjärjestelmän määräytymistekijöiden merkitys säilytetään.
- Maakuntiin siirtyvien kustannusten ja tulojen (ml. verotuloihin perustuvan tasauksen muutos) epätasapaino aiheuttaa suuria kuntakohtaisia taloudellisia vaikutuksia, joita ei kyetä yhdellä kertaa oikaisemaan nykyisen valtionosuusjärjestelmän kriteereillä.
- Muutoksesta johtuvien taloudellisten vaikutusten kohtuullistamiseksi tarvitaan mittavia tasaustoimenpiteitä. Tämän vuoksi suoraan uudistuksesta johtuvia taloudellisia vaikutuksia rajoitetaan jatkossa toistaiseksi pysyvällä, niin kutsutulla sote-siirron muutosrajoittimella. Sote-siirron muutosrajoittimeksi ehdotetaan 60 % siirtyvien kustannusten ja tulojen (ml. verotuloihin perustuva tasaus) erotuksesta. Muutosrajoittimen avulla saadaan myös luotua toimivampi rahoitusmallirakenne.
- Rahoituksen siirron seurauksena kunnille jaettavien valtionosuuksien kokonaismäärä alenee noin kolmasosaan nykyisestä. Jotta valtionosuuskriteerit kuvaisivat kuntien jäljelle jääviä tehtäviä ja niiden kustannusrakennetta paremmin ja oikeudenmukaisemmin, kriteereihin ehdotetaan maltillisia muutoksia.
- Osana kokonaisratkaisua verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasauksen tasausrajoja ehdotetaan muutettavaksi ja tasauksen kattavuutta lisättäisiin sisällyttämällä 50 prosenttia kiinteistöverosta tasaukseen.
- Uudistuksen kokonaisuuden mittavuus huomioiden uudistuksen voimaantuloon ajoittuvia kuntakohtaisia vaikutuksia kohtuullistetaan. Uuteen rahoitusmalliin siirrytään järjestelmämuutoksen tasauksen kautta, mikä määritetään kunnan uuden tasapainon ja uudistusta edeltävän tasapainon erotuksena. Järjestelmämuutoksen tasaus purkautuu vuosina 2020–2023 +/- 25 euroa/asukas vuodessa kohti uutta rahoitusmallia kuitenkin niin, että muutos saa olla enintään +/- 100 euroa asukasta kohti.
- Lähtötilanteen jäädyttäminen uudistusta edeltävälle tasolle korostaa kunnan uudistuksen voimaantuloa edeltävien vuosien taloudenhoidon merkitystä.

- Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen on pitkäkestoinen prosessi. Tämän uudistuksen yhteydessä syntyneitä tasauksia joudutaan purkamaan vielä seuraavassakin uudistuksessa.
- Kuntien peruspalvelujen seuraavan uudistuksen tulee perustua kattavaan tutkimukseen sekä voimaantulon jälkeiseen käytännön kokemukseen nyt luotavan järjestelmän toimivuudesta. Näillä reunaehdoilla seuraava uudistus voisi tulla voimaan aikaisintaan ensi vaalikauden lopulla.

Omaisuusjärjestelyiden vaikutukset kuntien talouteen

- Omaisuusjärjestelyjen lähtökohtana on, että kokonaisveroaste ei järjestelyjen seurauksena nouse, ja veronmaksaja maksaa omaisuuden vain yhden kerran.
- Omaisuusjärjestelyillä ei vaaranneta rahoitusperiaatteen toteutumista kuntien jäljelle jäävissä tehtävissä.
- Jäsenkuntien on katettava maakuntaan siirrettävien kuntayhtymien alijäämät ennen siirtoa.
- Kuntien omaan velkamäärään omaisuusjärjestelyillä ei ole vaikutusta.
- Maakuntien maksamat vuokrat lisäävät kuntien tuloja.

Kuntien verotusoikeuden tilapäinen rajoittaminen uudistuksen voimaantulon yhteydessä

- Uudistuksen voimaantulovuonna (2019) kuntien veroprosenttia alennettaisiin lailla kaikissa kunnissa samalla tavoin, jotta uudistuksen myötä kokonaisveroaste tai työn verotus ei kiristyisi uudistuksen vuoksi. Alennus liittyy nimenomaan uudistuksen toteuttamiseen ja on mahdollista perustuslakiarvion mukaan vain määräaikaisesti verotusoikeuden ollessa yksi kunnallisen itsehallinnon perustuslain keskeisiä ominaispiirteitä
- Vuoden 2019 veroprosenttien yhtäläisen alentamisen lisäksi vuosia 2020 ja 2021 koskevaksi siirtymäajaksi on tarkoitus säätää veronkorotuksia koskevasta ylärajasta (korotuskatto), jolla rajoitettaisiin uudistuksesta johtuvia, verotuksen kiristymiseen liittyviä paineita.
- Korotuskatto toteutettaisiin niin, että vuosien 2020 ja 2021 aikana kunta saisi korottaa tuloveroprosenttiaan korkeintaan keskimäärin 0.5 prosenttiyksikköä vuodessa. Korotusvara on mitoitettu sen mukaan, että kunnat voisivat normaalitilanteissa huolehtia taloutensa tasapainottamisesta.
- Kunnan rahoituksen turvaamiseksi säädettäisiin kuitenkin poikkeusmahdollisuus tilanteisiin, missä kuntien maksuvalmius on uhattuna, eikä sitä kyetä varmistamaan muilla menoihin tai tuloihin liittyvillä toimenpiteillä. Näissä tiukasti rajatuissa olosuhteissa kunnanvaltuusto voisi päättää säädettyä suuremmasta tuloveroprosentin korotuksesta. Päätös edellyttäisi, että se olisi perusteltu että kunta olisi kartoittanut muu keinot.
- Merkittävimmät toimenpiteet kuntatalouden ja yksittäisen kunnan vakauden varmistamiseksi tehdään valtionosuusjärjestelmän uudistamisen ja julkisen talouden suunnitelman kuntataloustoimenpiteiden yhteydessä sekä kuntien omassa päätöksenteossa.
- Valtion käsityksen mukaan verotusoikeuden määräaikainen rajoittaminen ehdotetulla tavalla ei heikennä kuntien kykyä selviytyä taloudellisista velvoitteistaan.

Lakiluonnokset

Lakiluonnos kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta
Lakiluonnos valtioneuvoston asetus peruspalvelujen valtionosuudesta
Lakiluonnos voimaanpanolaiksi (kunnallisveron korotuskatto)

Asiantuntijat:

Finanssineuvos Jani Pitkäniemi, VM, p. 0295 530 494 (4.8. alkaen)
Finanssineuvos Markku Nissinen, VM, p. 0295 530 314 (erityisesti kuntalaskelmat) (1.8. alkaen)
Lainsäädäntöneuvos Minna-Marja Jokinen, VM, p. 02955 30820 (erityisesti valtionosuuslaki) (29.6.-1.7. ja 4.8. alkaen)
Neuvotteleva virkamies Ville Salonen, VM, p. 0295 530 388 (erityisesti kuntalaskelmat) (1.8. alkaen)

Maakuntien talouden ja palvelujen ohjaus

Rahoittajana valtio ohjaa maakuntien taloudenpitoa. Maakunnille on tarkoitus luoda talouden ohjausmalli, jotta maakunnat selviävät tehtäviensä hoitamisesta ja jotta sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia voidaan hillitä tavoitteiden mukaisesti.

Maakuntien talouden ohjaus

Julkisen talouden suunnitelmassa sovitetaan tehtävät ja rahoitus yhteen

- Maakuntien talousohjauksen keskeiset välineet ovat julkisen talouden suunnitelma, valtion talousarvio ja maakuntia koskeva lainsäädäntö.
- Julkisen talouden suunnitelmassa hallitus asettaa tavoitteet julkiselle taloudelle ja päättää toimenpiteistä miten tavoitteet saavutettaisiin. Valtiontalouden kehyspäättös sisältyy julkisen talouden suunnitelmaan.
- Maakunnille kohdennettavaa valtion rahoitusta tarkistetaan vuosittain. Julkisen talouden suunnitelman valmistelun yhteydessä arvioidaan maakuntien tehtäviä ja niiden rahoitus.
- Valtion ja maakuntien välinen neuvottelu tukee julkisen talouden suunnitelman ja sen kerran vuodessa tehtävän tarkistuksen valmistelua.
- Neuvotteluissa arvioidaan maakunnan taloutta ja sopeuttamistoimien tarvetta sekä tarkastellaan ja yhteensovitetään maakuntien investointisuunnitelmia. Valtion ohjaus koskee investointeja, jotka ovat merkittäviä palvelurakenteen kokonaisuuden tai useamman kuin yhden maakunnan palvelujen järjestämiseksi. Suorien investointien lisäksi valtio ohjaa myös investointeihin rinnastettavia pitkäaikaisia sitoumuksia ja maakuntien yhteisten palvelukeskusten toteuttamia investointeja.

Rahoituslaki sääntelee maakuntien rahoitusta

Maakuntien rahoituslailla on tarkoitus säätää valtion rahoituksesta maakunnille. Tavoitteena on luoda rahoitusjärjestelmä, jossa maakunnat selviävät niille lain mukaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta.

Maakunnilla ei ole verotusoikeutta uudistuksen voimaantullessa, joten niiden tulonlähteinä ovat valtion rahoitus sekä asiakas- ja käyttömaksut. Maakunnilla ei ole myöskään muita merkittäviä tulonlähteitä. Valtio voi tarvittaessa myöntää maakunnan maksuvalmiusongelmiin lyhytaikaista lainaa tai valtiontakauksia.

Maakuntien nettokustannukset ovat vuoden 2016 tasossa noin 17,67 miljardia euroa. Näistä noin 17,25 miljardia euroa muodostuvat sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista ja noin 420 miljoonaa euroa muodostuvat pelastustoimen kustannuksista. Maakuntien väliset erot ja rahoitustarpeet huomioidaan valtion rahoituksessa ja näin varmistetaan kunkin maakunnan riittävät edellytykset järjestää palveluja asukkaalleen.

- Maakunta päättää itsenäisesti rahoituksensa käytöstä.
- Valtio kohdentaa rahoitusta maakunnille 10 % asukasmäärän perusteella ja 90 % maakunnan asukkaiden palvelutarpeiden perusteella.
- Sosiaali- ja terveystalouden rahoitukseen vaikuttavat maakunnan asukasmäärän lisäksi asukkaiden ikärakenne, terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarpeet, asukastiheys ja vieraskielisten henkilöiden määrä maakunnassa.
- Maakunnat saavat valtion rahoitusta myös asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.
- Valtion rahoituksessa otetaan huomioon mahdolliset maakunnan tehtäviin tulevat lainsäädännöstä johtuvat muutokset.
- Valtion rahoitukselle säädetään siirtymäaika, joka koskee vuosia 2019–2023. Siirtymäajalla siirrytään asteittain sosiaali- ja terveydenhuollon menoperusteisesta rahoituksesta tarveperusteiseen rahoitukseen.
- Maakunnille kohdennettavaa valtion rahoitusta tarkistetaan vuosittain toteutuneiden kustannusten ja arvioidun kustannustason muutoksen osalta sekä huomioimalla toteutuneet asiakas- ja käyttömaksutulot.
- Maakuntien toteutuneita käyttökustannuksia ei kuitenkaan huomioida valtion rahoituksen tarkistuksessa täysimääräisesti, sillä tavoite on pienentää sosiaali- ja terveydenhuollon menoja 3 miljardia euroa vuoteen 2030 mennessä.
- Valtion rahoitusta tarkistetaan julkisen talouden kantokyvyn mukaisesti siten, että maakuntien toteutuneista käyttökustannuksista huomioidaan vain maakuntaindeksiin mukainen kustannustason nousu lisättynä 1 prosenttiyksiköllä vuosina 2020–2023 ja vuodesta 2024 alkaen 0,5 prosenttiyksiköllä.
- Valtion rahoituksen kohdentamisperusteita arvioidaan vähintään neljän vuoden välein.
- Valtioneuvosto voi erikseen päättää toimista, jos maakunnalla ilmenee äkillisiä ja tilapäisiä maksuvalmiusongelmia.
- Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa valtion rahoituksen maakunnille kuukausittain ilman erillistä hakemusta.

Maakuntien rahoituslaki on vielä keskeneräinen. Lakiesitystä täydennetään, kun maakuntien muiden kuin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien siirtoa koskeva valmistelu etenee.

Arviointimenettely

- Arviointimenettelyssä valtio ja maakunta arvioivat maakunnan taloudellisia edellytyksiä selvitä tehtävistään. Arviointimenettely on ennaltaehkäisevää ja sen tavoitteena on kannustaa maakuntia hyvään taloudenpitoon.

- Valtiovarainministeriö päättää menettelyn käynnistämisestä maakuntalaissa säädettyjen kriteerien täytyessä.
- Sosiaali- ja terveysministeriö voi tehdä valtiovarainministeriölle aloitteen maakuntalain mukaisen arviointimenettelyn käynnistämisestä, jos maakunnan kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on ilmeisesti vaarantunut.

Lakiluonnokset:

Luonnos maakuntien rahoituslaiksi
Luonnos maakuntalaiksi
Luonnos maakuntajakolaiksi
Luonnos sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki

Asiantuntija:

Projektijohtaja, alivaltiosihteeri Tuomas Pöysti, STM, p. 0295 163 012
Budjettineuvos Jouko Narikka, VM, p. 0295 539 917 (1.8. alkaen)
Neuvotteleva virkamies Noora Heinonen, VM, p. 0295 530 148 (29.6.-20.7. ja 1.8.)

Sosiaali- ja terveyspalvelujen ohjaus

Valtion ohjausta sosiaali- ja terveydenhuollossa vahvistetaan, jotta ihmiset saavat yhdenvertaisempia palveluja koko maassa ja kustannusten kasvua hillitään. Järjestämislaki sisältää useita maakuntien toiminnan ohjausta koskevia säädöksiä. Vahvalla ohjauksella varmistetaan, että palvelut ovat kustannustehokkaalla tavalla nykyistä asiakaslähtöisempiä, integroituja ja vaikuttavia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki:

- Sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat jatkossakin sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja niiden huomioon ottamisesta maakuntien toiminnassa. Ministeriössä on tätä varten ohjausyksikkö.
- Valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet ja tarvittaessa kullekin maakunnalle omat strategiset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi.
- Tavoitteilla turvataan muuan muassa palvelujen integraatio ja yhdenvertainen saatavuus, valinnanvapaus, asukkaiden osallistumisoikeudet ja kielelliset oikeudet.
- Valtioneuvosto voi päättää maakuntien yhteistyösopimuksesta ja sen sisällöstä sekä maakuntien välisestä työnjaosta sosiaali- ja terveydenhuollossa, jos yhteistyöalueeseen kuuluvat maakunnat eivät pääse sopimukseen sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevasta yhteistyösopimuksesta tai vahvistettu sopimus vaarantaisi asukkaiden yhdenvertaisuuden.
- Valtioneuvosto voi päättää maakuntia sitovasti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen kehittämisen edellyttämistä toimenpiteistä sekä laajakantoisten investointien ja tietojärjestelmäpalvelujen toteuttamisesta, jos maakunnan palvelurakenne ei varmista palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta tai tuottavuutta.

- Sosiaali- ja terveysministeriö ja maakunnat neuvottelevat vuosittain maakunnan sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamisesta ja kehittämistarpeista. Sovittujen tavoitteiden toteutumista seurattaisiin yhdessä.
- Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelelee vuosittain selvityksen palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta, laadusta ja rahoituksen riittävydestä. Selvitys sisältää ehdotuksen tarvittavista toimenpiteistä, jotka otettaisiin huomioon julkisen talouden suunnitelmassa, valtion talousarviossa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon strategisissa tavoitteissa.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävänä on seurata ja arvioida väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä maakuntien järjestämää sosiaali- ja terveydenhuoltoa.
- Maakunnan on laadittava taloutensa ja toimintansa suunnittelua ja johtamista varten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia osana maakuntastrategiaa. Palvelustrategiassa maakunta päättää sen järjestämisvastuulle kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteet. Maakunta päättää palvelustrategiassa myös yksityisiltä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tuottajilta hankittavien palvelujen vähimmäismäärää koskevat tavoitteet. Lisäksi palvelustrategiassa on määriteltävä, mikä osa hankinnoista kilpailutetaan palvelujen innovatiivisuutta ja kustannusvaikuttavuutta parantavien uusien ratkaisujen kehittämiseksi.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiassa on lisäksi otettava huomioon asiakkaan valinnanvapauden piirissä olevien palvelujen ja muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen sovittaminen yhteen siten, että asiakkaiden tarvitsemat palvelut muodostavat tarpeen mukaisen kokonaisuuden.

Lakiluonnokset:

Luonnos sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaiksi

Asiantuntijat:

Projektijohtaja, alivaltiosihteeri Tuomas Pöysti, STM ja VM p. 0295 163 012

Johtaja Liisa-Maria Voipio-Pulkki, STM p. 0295 163 382 (29.6.-7.7. ja 11.7.-15.7.)

Hallitusneuvos Pekka Järvinen, STM p. 0295 163 367 (4.7. alkaen)

Ylijohtaja Kirsi Varhila, STM p. 0295 163 338 (11.7. alkaen)

Henkilöstö

Lakiluonnoksen mukaan sote-uudistuksen myötä kuntien ja kuntayhtymien palveluksesta maakuntien palvelukseen siirtyy yhteensä noin 220 000 työntekijää. Heidän työnantajansa on siis jatkossa maakunta. Siirtyvistä työntekijöistä suurin osa on sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä. Siirtymähetkellä voimassa olevat henkilöstön oikeudet ja velvollisuudet säilyvät.

- Kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö siirtyy maakuntien ja maakuntien palvelulaitosten palvelukseen. Henkilöstö siirtyy sen maakunnan tai maakuntien omistaman yhtiön tai laitoksen palvelukseen, jolla on tuottamisvastuu niistä tehtävistä, joissa asianomainen henkilö on ollut ennen siirtymistä.
- Kuntien yhteisten tukipalvelujen osalta työntekijä siirtyy maakunnan tai maakuntien palvelulaitosten palvelukseen, jos henkilön nykytehtävistä vähintään puolet kohdistuu kunnan sosiaali- tai terveyspalveluihin.

- Maakuntiin siirtyy myös pelastustoimen, maatalouslomituksen, ympäristöterveydenhuollon sekä maakuntien liittojen henkilöstö sekä noin 5000 työntekijää valtion aluehallinnosta.
- Siirtyminen tapahtuu liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti ns. vanhoina työntekijöinä eli siirtymähetkellä voimassa olevat oikeudet ja velvollisuudet säilyvät. Tämä koskee myös eläke-etuja. Liikkeenluovutusperiaatetta sovelletaan riippumatta siitä, missä järjestyksessä maakuntien organisaatioita perustetaan.
- Henkilöstöön sovelletaan jatkossakin kunnallista viranhaltija- sekä työ- ja virkaehtosopimuslainsäädäntöä, jonka soveltamisalaa laajennetaan siten, että se koskee myös maakuntien henkilöstöä.
- KT Kuntatyönantajat toimii jatkossa myös maakuntien työnantajaedustajana. Työnantajajärjestön nimi muutetaan muotoon Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Maakunnilla on niiden henkilöstömäärää ja taloudellista painoarvoa vastaava asema uudessa työnantajajärjestössä.
- Maakunnat ja maakuntien palvelulaitokset tulevat Kevan jäsenyhteisöiksi. Keva huolehtii maakuntien ja maakuntien palvelulaitosten henkilöstön eläketurvasta. (Ks. Eläkkeet.)
- Maakuntien yhtiöt voivat valita, tulevatko ne kunnallisen eläkejärjestelmän ja kunnallisen ja maakunnallisen alan työehtosopimusten piiriin.

Lakiluonnokset:

Luonnos laiksi kunnan ja maakunnan viranhaltijasta

Luonnos laiksi kunnan ja maakunnan virkaehtosopimuksista (luonnos laiksi kunnallisen virkaehtosopimuslain muuttamisesta)

Luonnos laiksi kunnan ja maakunnan työehtosopimuksista (luonnos laiksi kunnallisista työehtosopimuksista annetun lain muuttamisesta)

Luonnos laiksi työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja maakunnassa (lakiluonnos työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain muuttamisesta)

Luonnos Kevasta annetun lain muuttamisesta

Luonnos laiksi kuntien ja maakuntien työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä

Asiantuntija:

Lainsäädäntöneuvos Marja Isomäki, VM, p. 0295 530 414 (29.6.–30.6, 7.–15.7.)

Neuvotteleva virkamies Anu Hernesmaa, VM, p. 0295 530 027

Ylijohtaja Päivi Laajala, VM, p. 0295 530 026 (maakuntalaki) (29.–1.7., 8.8.alkaen, 2.7.–7.8. puhelimitse)

Omaisuus

Sote- ja maakuntauudistukselle asetettujen tavoitteiden on toteuduttava myös omaisuuden liittyvissä ratkaisussa. Koko uudistuksen tavoitteena on, että pitkällä aikavälillä voidaan saavuttaa julkisen talouden 3 miljardin euron säästötavoite ja vaikuttaa kestävyysvajeeseen hallitsemiseen. Omaisuuden liittyvillä ratkaisulla ei vaaranneta kuntien selviytymistä jäljelle jäävistä tehtävistään.

- Lakiluonnoksen mukaan maakunnan tehtävissään tarvitsema omaisuus turvataan maakunnan käyttöön osin omaisuuden siirrolla ja osin vuokraamalla.

- Luonnoksen mukaan lakisääteiset kuntayhtymät siirtyvät varoineen ja velkoineen maakuntiin.
- Kuntien ja vapaaehtoisten kuntayhtymien rakennukset eivät siirry, vaan maakunnat vuokraavat toimitilat yhteisen vuokrasopimus pohjan mukaisesti.
- Siirtymäkauden ajaksi maakunta vuokraa kaikki sen järjestämisvastuulle kuuluvan toiminnan käytössä olevat tilat. Siirtymäkauden jälkeen maakunta arvioi tilatarpeensa.
- Maakuntien järjestämisvastuulle kuuluvaan toimintaan liittyvä kuntien irtain omaisuus siirtyy maakunnalle. Uudistuksen jatkovalmisteluna selvitetään tulevaisuudessa mahdollisesti käyttöä vaille jäävien toimitilojen määrää ja etsitään keinoja, joilla käyttämättömien tilojen vaikutusta kuntatalouteen lievennetään.
- Maakunnille perustetaan yhteinen ammattimainen toimitilapalveluja tuottava kiinteistöyhtiö. Näin taataan toimintaa tukevat tilat, toimiva palveluverkko ja hyvä tilojen käyttöaste. Toimitilapalveluilla on osaaminen erityiskiinteistöjen suunnitteluun, rahoitukseen ja investointeihin siten, että tilat tukevat toimintaa ja ottavat huomioon tulevaisuuden tarpeet, mm. uuden hoitoteknologian ja digitalisaation. (ks. Palvelukeskukset)

Lakiluonnos:

Luonnos maakuntalain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaansaattamisesta

Asiantuntijat:

Hallinto- ja kehitysjohtaja Helena Tarkka, VM, p. 0295 530 141(29.6.-1.7., 1.8. alkaen)
Lainsäädäntöneuvos Minna-Marja Jokinen, VM, p. 0295 530 820(29.6.-1.7., 4.8.alkaen)

Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen ja tuottaminen

Hallituksen lakiluonnosten mukaan maakunta järjestää julkisesti rahoitetut sosiaali- ja terveyspalvelut. Se tarkoittaa, että maakunta suunnittelee, johtaa ja rahoittaa sosiaali- ja terveyspalvelujen kokonaisuutta alueellaan. Ehdotuksen mukaan palveluja tuottavat maakunta ja sen omistama maakunnan palvelulaitos. Lisäksi palveluja voivat tuottaa julkiset, yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat. Maakunta vastaa siitä, että palveluista muodostuu asiakkaille sujuvat kokonaisuudet ja palvelu- ja hoitoketjut. Kunnat eivät enää järjestää tai rahoita sosiaali- ja terveyspalveluja. Kuntien tehtäväksi jää kuitenkin edistää hyvinvointia ja terveyttä.

Palvelujen järjestämistä koskevat ehdotukset

Maakuntalaissa säädetään maakunnan hallinnon ja talouden järjestämisestä

- Maakuntalaissa on yleiset säännökset maakunnan hallinnon ja talouden järjestämisestä.
- Maakunta vastaa laissa säädettyjen asukkaan oikeuksien toteutumisesta. Maakunta vastaa myös siitä, että asukkaat saavat lakisääteiset palvelut yhdenvertaisesti.
- Maakunta määrittelee palvelujen tarpeen, määrän ja laadun sekä niiden tuottamistavan, jollei muulla lailla toisin säädetä. Lisäksi se vastaa palvelujen

tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä viranomaiselle kuuluvasta toimivallan käytöstä.

- Maakunta voi tuottaa palveluja itse tai yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muulta palvelun tuottajalta.
- Maakunta rahoittaa vastuulleen kuuluvien kuuluvien tehtävien hoidon ja palvelut pääosin valtiolta saamallaan rahoituksella ja pieneltä osalta keräämillään maksutuloilla.
- Maakunta voi antaa julkisen hallintotehtävän muulle kuin viranomaiselle vain, jos siitä lailla erikseen säädetään.

Järjestämislaki säätelee miten maakunnan pitää järjestää asukkaiden lakisääteiset sosiaali- ja terveyspalvelut

- Järjestämislaille säädetään palvelujen saatavuudesta. Sosiaali- ja terveyspalvelujen sisällön, laajuuden ja laadun pitää olla asiakkaiden tarpeen mukaisia. Palvelujen pitää olla yhteen sovitettuja kokonaisuuksia ja ne pitää toteuttaa väestön tarpeiden mukaan lähellä asiakkaita.
- Palvelujen tuottamista voidaan koota suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman maakunnan laajuisesti silloin, kun niiden saatavuus ja laadun turvaaminen edellyttävät erityisosaamista tai kalliita investointeja. Näin voidaan tehdä myös silloin kun palvelujen tarkoituksenmukainen, kustannusvaikuttava ja tehokas toteuttaminen edellyttävät sitä.
- Maakuntien välistä yhteistyötä varten on viisi yhteistyöaluetta. Yhteistyöalueeseen kuuluvien maakuntien sosiaali- ja terveyspalvelut sovitetaan yhteen yhteistyösopimuksilla. Yhteistyösopimukseen sisältyy investointiohjelma, jonka valtioneuvosto hyväksyy.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palveluista vastaavat Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Lapin, Päijät-Hämeen, Pirkanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Satakunnan, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakunnat. Myös kaikki muut maakunnat järjestävät ympärivuorokautista päivystystä, mutta niiden päivystysyksiköissä on suppeampi erikoisalojen valmius. Tämä uudistus alkaa jo vuoden 2017 alusta.
- Sosiaali- ja terveyspalvelujen toteutuksessa on edistettävä esteettömyyttä.
- Sosiaali- ja terveydenhuolto on järjestettävä suomeksi ja ruotsiksi silloin, kun maakunnassa on erikielisiä kuntia tai vähintään yksi kaksikielinen kunta. (ks. Kielelliset oikeudet)
- Jos perhehoitoa, laitoshoidon tai asumispalveluita saavan ihmisen kotipaikka vaihtuu ja hän muuttaa toisen maakunnan alueelle, hän voi hakea samoja palveluja uudelta maakunnalta jo ennen muuttoa.
- Kunnilla on edelleenkin vastuu edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Tämä on myös maakunnan tehtävä. Lisäksi maakuntien tehtävänä on tukea asiantuntemuksellaan kunnissa tehtävää työtä.
- Maakunnan on järjestettävä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siten, että asiakkaalla on mahdollisuus valita palvelun tuottaja siten kuin siitä erikseen säädetään valinnanvapauslainsäädännössä.
- Maakunta laatii palvelustrategian ja antaa palvelulupauksen (ks. Ohjaus ja Julkinen palvelulupaus).
- Maakunnan on laadittava järjestämistä vastuu toteuttamisen varmistamiseksi omavalvontaohjelma.
- Maakunnan on seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä, järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon laatua ja vaikuttavuutta, kustannuksia ja tuottavuutta sekä sitä, miten asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen on toteutunut.

- Maakunnan on edistettävä asukkaiden osallistumista ja vaikuttamista. Asukkaiden näkemykset on otettava huomioon kun maakunta valmistelee palvelulupausta, maakuntien yhteistyösopimusta sekä yhteistyöalueen ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriölle valtakunnallisista tavoitteista.
- Maakunta vastaa sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisestä alueellaan. Yhteistyöalueilla sovitaan kehittämisen yhteisistä periaatteista ja kehittämistoiminnan keskinäisestä koordinaatiosta.
- Maakunnan järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus määräytyy maakuntien rahoituslain perusteella. (Ks. Rahoitus.)
- Aluehallintovirastot ja sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto valvovat maakuntien palvelutoimintaa.
- Maakunnan on varauduttava yhteistyössä alueensa kuntien kanssa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Varautumisessa on varmistettava palvelujen jatkuvuus myös silloin, kun palveluja hankitaan yksityisiltä palvelujen tuottajilta tai palvelusetelillä.

Palvelujen tuottamista koskevat ehdotukset

Maakuntalaissa säädetään yleisesti maakunnan palvelujen tuottamisesta. Maakunta voi tuottaa palvelut itse tai yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muulta palvelun tuottajalta. Palvelun tuottajana voi toimia maakunnan palvelulaitos, osakeyhtiö, yhteisö, yhdistys, osuuskunta, säätiö ja itsenäinen ammatinharjoittaja.

Järjestämislaissa säädetään sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisen periaatteista. Maakuntalain ja järjestämislain lisäksi valmisteilla on myös uusi laki sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta.

Lisäksi myöhemmin tänä vuonna laaditaan ehdotus valinnanvapautta koskevasta lainsäädännöstä. Siinä säädetään asiakkaan valinnanvapauden sisällöstä, valinnanvapauden piirissä olevista palveluista, järjestäjän roolista ja palvelun tuottajan korvauserusteista.

Hallitus linjasi valinnanvapausmallin jatkovalmistelua 29.6. Jatkovalmistelussa arvioidaan muun muassa väestövastuisten sosiaali- ja terveyskeskuksen palveluvalikoiman laajuutta ja tarkoituksenmukaisuutta myös erikokoisten tuottajien markkinoille pääsyn kannalta. Lisäksi hallitus linjasi, että valinnanvapauden eri tavat ja rahoitus pitää toteuttaa niin, ettei palveluntarjoajilla ole kannustimia alihoitaa tai ylihoitaa ja lähettää asiakkaita turhaan erikoistason palveluihin.

Hallitus on aiemmissa linjauksissaan edellyttänyt, että julkisen ja yksityisen sekä kolmannen sektorin palveluntuotannolla on tasapuoliset toimintaedellytykset. Hallitus edellyttää, että yksityinen ja kolmas sektori vastaavat tietyistä vähimmäismäärästä palvelutuotantoa. Tulevan valinnanvapausmallin pitää tukea PK-yritysten mahdollisuuksia toimia markkinoilla sekä kannustaa uusiin innovatiivisiin ja digitaalisiin palvelumalleihin. Konseptikilpailutuksia hyödynnetään palvelujen uudistamisessa.

Järjestämislain säädökset sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta

- Maakunnan on omassa toiminnassaan erotettava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja palvelujen tuottaminen. Maakunnan omasta palvelujen tuotannosta vastaa maakunnan palvelulaitos. Palvelulaitos on erillinen julkisoikeudellinen laitos, jota johtaa johtaja ja hallitus. Laitoksen palveluksessa on myös viranhaltijoita, jotka voivat tehdä viranomaispäätöksiä. Palvelulaitosta koskeva valmistelu on kesken.

- Maakunnan palvelulaitos tuottaa asukkaille julkiset sosiaali- ja terveyspalvelut myös silloin, jos niitä ei ole muuten saatavilla. Esimerkiksi jos syrjäseudulla ei ole useita palveluntuottajia, joista asiakas voisi valita.
- Maakunnan on annettava palvelujen tuottaminen maakunnan palvelulaitoksen omistaman yhtiön tai yhteisön hoidettavaksi silloin, kun maakunta hoitaa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä kilpailutilanteessa markkinoilla tai palvelut ovat asiakkaan valinnanvapauden piirissä (*yhtiöttämisvelvollisuus*).
- Palvelun tuottajalla on monia velvoitteita. Tuottajan on esimerkiksi varmistettava, että palvelukokonaisuudet toteutuvat ja palveluketjut toimivat sovitusti.
- Maakunta velvoitetaan laatimaan sopimus kaikkien palvelujen tuottajien kanssa.
- Maakunta päättää palvelustrategiassaan myös yksityisiltä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tuottajilta hankittavien palvelujen vähimmäismäärää koskevat tavoitteet. Lisäksi palvelustrategiassa on määriteltävä, mikä osa hankinnoista kilpailutetaan palvelujen innovatiivisuutta ja kustannusvaikuttavuutta parantavien uusien ratkaisujen kehittämiseksi.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiassa on lisäksi otettava huomioon asiakkaan valinnanvapauden piirissä olevien palvelujen ja muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen sovittaminen yhteen siten, että asiakkaiden tarvitsemat palvelut muodostavat tarpeen mukaisen kokonaisuuden.
- Maakunta seuraa palvelujen toteutumista. Tuottajien on myös laadittava omavalvontasuunnitelma.

Laki sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta

- Laissa sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta säädettäisiin oikeudesta tuottaa maakunnan järjestämistä vastaavalla olevia sosiaali- ja terveyspalveluja sekä yksityisiä sosiaali- ja terveyspalveluja. Lailla halutaan varmistaa asiakkaan ja potilaan turvallisuus sekä laadultaan hyvät palvelut. Lisäksi halutaan edistää yrittäjyyttä vähentämällä yrittäjien hallinnollista taakkaa.
- Lakiluonnoksen mukaan nykyisistä, palvelun tuottajan toimintamuodosta riippuvaisista lupa- ja ilmoituskäytännöistä luovutaan. Sen sijaan siirrytään kaikkia palvelun tuottajia yhtäläisesti koskevaan rekisteröintiin ja toimivaan omavalvontaan, joka perustuu palvelun tuottajan ja viranomaisen väliseen luottamukseen.
- Palvelun tuottajan on rekisteröidyttävä sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajien rekisteriin. Rekisteriin sisältyy myös avoin julkinen tietopalvelu palvelun tuottajista. Rekisteri- ja valvontaviranomaisina toimivat sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ja aluehallintovirastot.
- Tietojen antaminen viranomaiselle muun muassa henkilöstöstä ja toimitiloista riittää suurimmassa osassa tapauksia. Vain tarvittaessa palveluntuottajan toimintaedellytyksiä tutkitaan tarkemmin ja tehdään ennakkotarkastus.
- Palvelujen tuottajien on täytettävä laissa määritellyt rekisteröintikriteerit. Valvontaviranomainen tekee päätöksen tuottajan hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Nämä kriteerit täsmentyvät hallituksen linjattua valinnanvapautta.
- Ehdotuksen mukaan palvelun tuottajan on turvattava palvelujen laatu, asiakaskeskeisyys, turvallisuus ja asianmukaisuus sekä valvottava niiden toteutumista. Palvelun tuottajalla pitää olla kattava omavalvontasuunnitelma.
- Laissa säädetään jälkikäteen valvonnan keinoista pääosin nykyistä sääntelyä vastaavasti.
- Uusi laki poistaa kuntien nykyiset yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen lupa- ja valvontamenettelyyn liittyvät tehtävät.
- On suunniteltu, että laki tulisi voimaan vuonna 2017. Uusi laki korvaisi nykyiset lait yksityisistä sosiaalipalveluista ja yksityisestä terveydenhuollosta.

Lakiluonnokset:

Luonnos maakuntalaiksi
Luonnos sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaiksi
Lakiluonnos sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta

Asiantuntijat:

Projektijohtaja, alivaltiosihteeri Tuomas Pöysti, STM ja VM, p. 0295 163 012
Johtaja Liisa-Maria Voipio-Pulkki, STM, p. 0295 163 382 (29.6.-7.7. ja 11.7.-15.7.)
Hallitusneuvos Pekka Järvinen, STM, p. 0295 163 367 (4.7. alkaen)
Hallitusneuvos Riitta-Maija Jouttimäki, STM, p. 0295 163 383 (8.7. alkaen)
Ylijohtaja Kirsi Varhila, STM, p. 02951 63338 (11.7. alkaen)

Integraatio

Sote-uudistuksen tavoitteena on julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdistäminen asiakaslähtöisiksi kokonaisuuksiksi. Tämä sosiaali- ja terveyspalvelujen integraatio on sote-uudistuksen keskeisimpiä tavoitteita palvelujen vaikuttavuuden parantamiseksi.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen integraatio tarkoittaa, että kaikki palvelut kootaan maakunnan alaisuuteen ja järjestämisvastuulle. Myös kaikki rahoitus kulkee maakunnan kautta palvelujen tuottajille. Niin ikään maakuntien ja palveluntuottajien tietojärjestelmät sovitetaan yhteen. Asiakas- ja potilastieto liikkuu eri tuottajien välillä kansallisten rekistereiden ja yhteentoimivien tietojärjestelmien kautta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa ehdotetaan säädettäväksi:

- Maakunta vastaa sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuudesta. Palvelujen sisällön, laajuuden ja laadun pitää olla asukkaiden tarpeen mukaisia. Maakunta vastaa siitä, että palvelut ovat yhteen sovitettuja kokonaisuuksia ja ne toteutetaan väestön tarpeiden mukaan lähellä asiakkaita.
- Maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiassa on otettava huomioon asiakkaan valinnanvapauden piirissä olevien palvelujen ja muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen sovittaminen yhteen siten, että asiakkaiden tarvitsemat palvelut muodostavat tarpeen mukaisen kokonaisuuden.
- Maakunta vastaa siitä, että palvelut integroidaan eli yhteensovitetaan toimiviksi asiakaslähtöisiksi palvelukokonaisuuksiksi ja -ketjuiksi. Tämä koskee kaikkia maakunnan järjestämisvastuun piirissä olevia sosiaali- ja terveyspalveluja niin perustasolla kuin erityistasolla.
- Erityisesti paljon palveluja käyttäville annetaan ohjausta ja tehdään laaja-alainen palvelutarpeen arvio ja asiakassuunnitelma.
- Myös valinnanvapauden piirissä olevalla yksityisellä ja kolmannen sektorin palveluntuottajalla on velvoitteita. Palveluntuottajien on noudatettava maakunnan määrittelemiä palvelukokonaisuuksia ja -ketjuja. Tuottajien on osaltaan varmistettava, että palvelujen integraatio toteutuu. Lisäksi tuottajien pitää toteuttaa asiakkaan palvelut hänelle laaditun asiakassuunnitelman mukaisesti.
- Maakunnan tehtävänä on seurata integraation toteutumista.

Lakiluonnokset:

Luonnos maakuntalaiksi
Luonnos sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaiksi
Lakiluonnos sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisesta

Asiantuntijat:

Projektijohtaja, alivaltiosihteeri Tuomas Pöysti, STM ja VM p. 0295 163 012
johtaja Liisa-Maria Voipio-Pulkki, STM, p. 0295 163 382 (29.7.-7.7. ja 11.7.-15.7.)
hallitusneuvos Pekka Järvinen, STM, p. 0295 163 367 (4.7. alkaen)
ylijohtaja Kirsi Varhila, STM, p. 0295 163 338 (11.7. alkaen)

Julkinen palvelulupaus

Julkinen palvelulupaus on maakunnan asukkailleen osoittama tahdonilmaisu siitä, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja käytännössä toteutetaan. Asukkaiden oikeudesta eri palveluihin säädetään useassa eri laissa eikä palvelulupaus voi sitä oikeutta kaventaa.

Lakiluonnoksen mukaan valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset ja tarvittaessa erikseen kullekin maakunnalle lainsäädäntöä täydentävät strategiset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi. Maakunnan palvelulupauksen tarkoituksena on edistää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä niin että samalla otetaan huomioon asiakkaiden näkemykset ja tarpeet. Palvelulupauksen tarkoituksena on myös lisätä toiminnan avoimuutta ja tätä kautta kehittää palvelujen laatua, vaikuttavuutta ja kustannusvaikuttavuutta.

Julkisesta palvelulupauksesta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa:

- Julkisesti ilmoitettu palvelulupaus antaa maakunnan asukkaille tietoa siitä miten palvelut toteutetaan ja toteutuvatko ne lupauksen mukaisesti. Tätä kautta on myös mahdollista antaa palautetta ja tehdä ehdotuksia, jotka parantavat palveluja käytännössä.
- Palvelulupaus voi koskea kaikkia maakunnan järjestämisvastuuseen kuuluvia palveluja, kuten ehkäiseviä, hoitavia tai korjaavia ja kuntouttavia palveluita.
- Palvelulupaus ei koske laajemmin sosiaaliturvaa.
- Palvelulupaus ei ole oikeudellisesti sitova.
- Maakunnan palvelulupauksessa maakunnat antavat omat palvelulupauksensa asukkaille järjestämisvastuullaan olevista palveluista. Maakunnan palvelulupauksen tarkoituksena on toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuolto siten, että asiakkaiden näkemykset ja tarpeet otetaan huomioon, lisätään palvelujen järjestämisen avoimuutta sekä kehitetään palvelujen laatua, vaikuttavuutta ja kustannusvaikuttavuutta.

Lakiluonnos:

Luonnos sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaiksi

Asiantuntija:

Lääkintöneuvos Taina Mäntyranta, STM, p. 0295 163 692 (29.-30.6. ja 1.8. alkaen)

Asiakkaan valinnanvapaus

Asiakkaan valinnanvapautta koskeva lainvalmistelu on vielä kesken. Hallitus on linjannut valinnanvapautta koskevia yleisiä periaatteita. Lisäksi selvityshenkilöt ovat tehneet oman ehdotuksensa siitä, millainen valinnanvapausmalli voisi olla. Hallitus ei ole vielä päättänyt, millainen valinnanvapausmalli otetaan käyttöön.

Hallitus sopi 29. kesäkuuta reformiministerityöryhmässä käytyjen neuvotteluiden jälkeen valinnanvapauslainsäädännön jatkovalmistelusta. Suomalaisen valinnanvapausmallin lähtökohdaksi halutaan ihmisten erilaiset palvelutarpeet. Valinnanvapausmalliin harkitaan otettavaksi neljä erilaista valinnanvapauden keinoa: laajasti perustason palveluja tarjoava sosiaali- ja terveyskeskus, suppeamman palveluvalikoiman omatiimi tai sote-asema, palveluseteli ja henkilökohtainen budjetointi. Lisäksi valmistelussa arvioidaan muun muassa valinnanvapausmallin perustuslainmukaisuus, taloudelliset vaikutukset ja palvelutarjonnan erilaisuus maan eri osissa.

Hallituksen valinnanvapausmallin linjauksen jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö aloittaa lainsäädännön valmistelun. Vielä ei ole linjattu, tuleeko valinnanvapaudesta oma laki vai tulevatko valinnanvapauden pykälät sosiaalihuoltolakiin, sosiaalihuollon asiakaslakiin, terveydenhuoltolakiin ja potilaslakiin.

Hallituksen aiemmat linjaukset

Hallitus on aiemmin linjannut, että sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaista rahoitusta yksinkertaistetaan ja yksilön valinnanvapautta lisätään.

- Asiakkaan valinnanvapaus olisi jatkossa pääsääntö perustasolla ja soveltuvin osin käytössä erikoistason sosiaali- ja terveyspalveluissa.
- Asiakas voi valita julkisen, yksityisen tai kolmannen sektorin tuottajan.
- Valinnanvapauden tarkoituksena on vahvistaa erityisesti perustason palveluja ja turvata ihmisten nykyistä nopeampi hoitoon pääsy ja palvelujen saanti.
- Monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistamista ja valinnanvapautta laajentava lainsäädäntö on tarkoitus saada voimaan 1.1.2019.

Nyt julkistettavassa luonnoksessa sote-järjestämislaiksi on yleisiä säädöksiä asiakkaan valinnanvapaudesta

- Maakunnan on järjestettävä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siten, että asiakkaalla on mahdollisuus valita palvelun tuottaja siten kuin siitä erikseen säädetään.
- Maakunnan on huolehdittava laaja-alaisesti yhteen sovitettuja palveluja tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien kuvaamisesta sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiassa on otettava huomioon asiakkaan valinnanvapauden piirissä olevien palvelujen ja muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen sovittaminen yhteen siten, että asiakkaiden tarvitsemat palvelut muodostavat tarpeen mukaisen kokonaisuuden.
- Lisäksi maakunnan on huolehdittava asiakkaan oikeuksista ja etuuksista tiedottamisesta, palvelujen käyttöön liittyvästä neuvonnasta, palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman laatimisesta sekä näihin liittyvästä ohjauksesta.
- Hallintolakia ja julkisuuslakia sovelletaan yritysten ja yhteisöjen toimintaan silloin, kun ne ovat valinnanvapausjärjestelmän mukaisia palvelun tuottajia.

Asiantuntijat:

Projektijohtaja, alivaltiosihteeri Tuomas Pöysti, STM ja VM, p. 0295 163 012

Ylijohtaja Outi Antila, STM, p. 0295 163 164 (29.6. - 1.7., 11. - 15.7. ja 8.8. alkaen)

Asiakasosallisuus

Maakunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa maakunnan toimintaan. Maakuntavaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista. Asiakasosallisuudesta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa ja maakuntalaissa.

- Ehdotetun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain mukaan maakunnan on otettava asukkaiden näkemykset huomioon kun maakunta valmistelee palvelulupausta, maakuntien yhteistyösopimusta sekä yhteistyöalueen ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriölle valtakunnallisista tavoitteista. Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa.
- Maakunnan asukkaalla sekä alueella toimivalla yhteisöllä ja säätiöllä on oikeus tehdä aloitteita maakunnan toimintaa koskeissa asioissa. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettavat toimenpiteet. Jos aloitteen tekijöinä on vähintään yksi prosentti maakunnan asukkaista, asia on otettava käsiteltäväksi kuuden kuukauden kuluessa asian vireille tulosta.
- Maakuntavaltuusto voi päättää, että maakunnalle kuuluvasta asiasta toimitetaan koko maakunnan alueella neuvoo-antava kansanäänestys. Aloitteen kansanäänestyksen toimittamisesta voi tehdä vähintään kaksi prosenttia 15 vuotta täyttäneistä maakunnan asukkaista.
- Maakuntahallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi maakunnan nuorisovaltuusto tai vastaava vaikuttajaryhmä. Ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi maakunnan on asetettava vanhusneuvosto sekä vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi vammaisneuvosto. Vaikuttamistoimielimillä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa maakunnan toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä lasten ja nuorten, ikääntyneen väestön ja vammaisten henkilöiden ja heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.
- Kaksikielisessä maakunnassa maakuntahallituksen on asetettava vähemmistökielen vaikuttamistoimielin. Toimielimen jäseniksi valitaan maakunnan vähemmistökielisiä asukkaita edustavia henkilöitä. Vaikuttamistoimielimen tehtävänä on selvittää, arvioida ja määritellä maakunnan kielellisen vähemmistön palvelujen tarvetta sekä seurata ja kehittää näiden palvelujen saatavuutta ja laatua. Maakunnassa, johon kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluva kunta, on maakuntahallituksen asetettava saamenkielen vaikuttamistoimielin. Saamenkielen vaikuttamistoimielimen jäseniksi valitaan saamenkielisiä asukkaita edustavia henkilöitä.

Lakiluonnokset:

Luonnos sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaiksi
Luonnos maakuntalaiksi

Asiantuntijat:

Hallitusneuvos Pekka Järvinen, STM, p. 0295 163 367 (4.7. alkaen)
Sosiaalineuvos Viveca Arrhenius, STM, p. 0295 163 286 (1.8. alkaen)

Digitalisaatio, ICT-palvelut ja tietohallinnon ohjaus

Sote-uudistuksen tavoitteena on parantaa palvelujen saatavuutta ja yhdenvertaisuutta. Tämä edellyttää toiminnan muutosta, jonka tueksi rakennetaan uusia yli organisaatio- ja aluerajojen meneviä prosesseja ja yhtenäisiä toimintatapoja. Digitalisaatio ja sähköiset palvelut ovat tärkeitä erityisesti asiakkaiden osallistamisessa. Myös asiakas- ja potilastietoja on voitava käyttää aina, kun potilaan hoito tai palvelu sitä edellyttävät. Maakuntien ICT-palveluiden tuottamista keskitetään valtakunnalliseen ICT-palvelukeskukseen. Valtion ohjausta sekä valtion ja maakuntien välistä yhteistyötä vahvistetaan tietohallinnon ja ICT-palveluiden kehittämisessä.

Järjestämislakiluonnoksessa esitetään:

- Maakunnan on huolehdittava siitä, että asiakasta koskeva tieto siirtyy sujuvasti eri tuottajien välillä.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien maakuntien yhteistyösopimuksessa on sovittava myös sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ja sähköisten palvelujen kehittämisestä, asiakas- ja potilastietojen käytön yhteensovittamisesta sekä alueellisen kokonaisarkkitehtuurin määrittelystä yhteistyöalueella.
- Valtioneuvosto voi päättää maakuntia sitovasti sosiaali- ja terveydenhuollon laajakantoisten investointien ja tietojärjestelmäpalvelujen toteuttamisesta.
- Valtioneuvosto voi päättää olemassa olevien järjestelmien muuttamisesta ja uusien järjestelmien hankkimisesta noudatettavista vaatimuksista. Tavoitteena on tietojärjestelmäpalvelujen ja tiedonhallinnan kustannusvaikuttava ja tehokas toteutus. Valtioneuvoston asetuksella määritellään tarkemmin em. tekniset ja taloudelliset vaatimukset
- Maakunta on asiakas- ja potilastietojen rekisterinpitäjä. Sosiaali- ja terveystietojen tuottajan on järjestämislain mukaisessa palveluiden tuottamisessa tallennettava asiakas- ja potilastiedot maakunnan asiakas- ja potilasrekisteriin. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) mukaisia valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluja käytetään rekisterinpidon tukena ja tietojen luovuttamisessa muille palveluntuottajille.
- Valtioneuvoston joka neljäs vuosi vahvistamiin sosiaali- ja terveydenhuollon strategiaan tavoitteisiin sisältyvät myös yleiset linjaukset tiedonhallinnan kehittämiskohteista.
- Toiminnan suunnittelussa ja johtamisessa käytetään toiminnan laatua, vaikuttavuutta, kustannuksia sekä palvelujen yhteensovittamisen toteutumista koskevaa alueellista ja kansallista tietoa, tutkimukseen perustuvaa muuta tietoa sekä asiakkaiden ja henkilöstön kokemuksiin perustuvaa tietoa.

Sote-järjestämislain ja maakuntalain voimaannonlain ehdotuksessa esitetään:

- Maakunnilla on yhteinen tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskus (*ICT-palvelukeskus*). Palvelukeskus tuottaa tietohallinto-, tietojärjestelmä- sekä tietotekniikkapalveluja maakunnille ja valtion viranomaisille. Tehtävän toteuttamiseksi ICT-palvelukeskus voi tuottaa palveluja omilla resursseillaan tai se voi hankkia palveluja ulkoisilta palvelutoimittajilta. ICT-palvelukeskuksen tehtävistä tullaan tarkemmin säätämään asetuksella. ICT-palvelukeskuksen perustamiseen ja tehtäviin liittyvä selvitystyö on käynnissä ja sen tulokset valmistuvat syksyllä 2016.
- Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö tukevat kuntia ja kuntayhtymiä sekä perustettavia maakuntia uudistuksen valmistelussa ja toteutuksessa.

Lakiluonnokset:

Luonnos sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaiksi

Luonnos maakuntalain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaannosta

Asiantuntijat:

Tietohallintoneuvos Maritta Korhonen, STM, p. 0295 163 344 (*4.7.alkaen*)

Projektijohtaja, alivaltiosihteeri Tuomas Pöysti, STM ja VM, p. 0295 163 012

Väliaikaishallinto

Maakuntalain ja voimaannonlain on tarkoitus tulla voimaan 1.7.2017. Maakunnat voidaan perustaa aikaisintaan tästä ajankohdasta lukien. Perustamisen jälkeen maakunnan nimiin voidaan tehdä oikeustoimia ja palkata maakunnalle omia viranhaltijoita. Varsinaisen toimintansa maakunnat aloittaisivat vaiheittain 2018 aikana. Tehtävien järjestämisvastuu sekä henkilöstö siirtyisivät niille kokonaisuudessaan 1.1.2019.

- Lakiluonnoksen mukaan ensimmäiset maakuntavaalit järjestetään presidentinvaalin ensimmäisen kierroksen yhteydessä tammikuussa 2018. Vaaleilla valittu maakuntavaltuusto valitsee maakuntahallituksen, jonka toimikausi alkaa heti valinnan jälkeen. Maakuntahallitus vastaa maakunnan perustamiseen liittyvän käytännön valmistelun ja toimeenpanon johtamisesta. Maakuntavaltuusto päättää myös maakunnan muiden toimielinten valinnasta sekä siitä, milloin ne aloittavat toimintansa.
- Maakuntien tehtävien hoitamiseen liittyvä päätösvalta siirtyy tehtäviä nykyisin hoitavilta viranomaisilta maakuntien viranomaisille vasta maakuntien palvelutoiminnan alkaessa 1.1.2019.

Väliaikainen valmistelutoimielin

- Sote- ja maakuntaudistuksen valmistelua varten luodaan syyskuussa 2017 väliaikainen valmistelutoimielin, joka vastaa maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelusta siihen saakka, kunnes maakuntavaltuusto on valittu ja maakuntavaltuuston asettama maakuntahallitus on aloittanut toimintansa.
- Maakunnan liiton, kuntien, sairaanhoitopiirin, erityishuoltopiirin, pelastuslaitoksen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja työ- ja elinkeinotoimiston on sovittava väliaikaisen valmistelutoimielimen kokoonpanosta. Maakunnan liitto johtaa

sopimusneuvotteluja ja asettaa väliaikaisen valmistelutoimielimen neuvottelussa sovittu mukaisesti.

- Väliaikainen valmistelutoimielin johtaa maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelua ja käyttää sitä koskevaa päätösvaltaa maakuntavaltuuston toimikauden alkuun asti. Valmistelutoimielin voi asettaa keskuudestaan jaostoja hoitamaan erikseen määrättyjä tehtäviä ja siirtää näitä tehtäviä koskevaa päätösvaltaa jaostolle.
- Valmistelutoimielimen tehtävänä on:
 1. kartoittaa maakunnille siirtyvä henkilöstö ja valmistella maakuntavaltuustolle ehdotukset henkilöstön siirtosuunnitelmaksi ja -sopimuksiksi.
 2. osallistua maakunnille siirtyvän irtaimen ja kiinteän omaisuuden selvittämiseen.
 3. osallistua maakunnille siirtyvien sopimusten ja näitä koskevien oikeuksien ja velvollisuuksien selvittämiseen.
 4. osallistua maakunnille siirtyvien hallinto- ja palvelutehtävien hoitamista tukevien tieto- ja viestintätekniisten järjestelmien ja ratkaisujen selvittämiseen.
 5. valmistella maakunnan toiminnan ja hallinnon järjestämistä.
 6. päättää maakunnan vuoden 2018 talousarviosta.
 7. osallistua ensimmäisten maakuntavaalien järjestämiseen.
 8. valmistella muut maakuntien toiminnan ja hallinnon käynnistämiseen välittömästi liittyvät asiat.
- Valmistelutoimielimen kanssa tekevät yhteistyötä ne viranomaiset, joista tehtäviä ja henkilöstöä siirtyy maakunnalle.
- Väliaikaisen valmistelutoimielimen on tiedotettava valmistelun etenemisestä alueen asukkaille, palvelujen käyttäjille, kunnille, järjestöille ja muille yhteisöille sekä varattava näille tarvittaessa mahdollisuus tulla kuulluksi valmistelussa olevista merkittävistä asioista.

Lakiluonnokset:

Luonnos maakuntalaiksi

Luonnos maakuntalain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaantulosta

Asiantuntijat:

Hallitusneuvos Eeva Mäenpää, VM, p. 0295 530 266 (29.6.–8.7. ja 15.8. alkaen)

Hallitusneuvos Auli Valli-Lintu, VM, p. 0295 530 079 (29.–30.6. ja 1.8. alkaen)

Hallitusneuvos Ilkka Turunen, VM, p. 0295 530 097 (29.6.–1.7. ja 8.8. alkaen)